

**Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση
για την ένταξη μεταναστών
και προσφύγων στην Ελλάδα:
Τα περιθώρια στενεύουν**

Ε Ν Τ Α Ε Η

Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για την ένταξη μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα: Τα περιθώρια στενεύουν

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους, σημειώθηκαν αρκετές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή πολιτική και χρηματοδότηση που είναι καθοριστικές για την ανταπόκριση της Ευρώπης σε θέματα μετανάστευσης. Εν τω μεταξύ, με την πανδημία COVID-19 ήρθαν στο προσκήνιο πολλά από τα υφιστάμενα κενά πολιτικής και υλοποίησης. Με την άφιξη νέων ευκαιριών χρηματοδότησης, είναι ζωτικής σημασίας να κάνουμε έναν απολογισμό σχετικά με το πώς η χρηματοδότηση της ΕΕ έχει χρησιμοποιηθεί μέχρι στιγμής και πώς μπορεί να αξιοποιηθεί καλύτερα στο μέλλον, ιδίως εν όψει των αναγκών που προέκυψαν μετά την πανδημία COVID-19.

Το 2021 είναι το πρώτο έτος του νέου Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για την Ενσωμάτωση και την Ένταξη (2021-2027) ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει επίσης να παρέχει μια ολιστική απάντηση στη μετανάστευση μέσω του πρόσφατου Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο. Ταυτόχρονα, αναμένονται δύο μεγάλα χρηματοδοτικά μέσα: το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) (2021-2027) και το μέσο ανάκαμψης «Επόμενη Γενιά ΕΕ» (NextGenerationEU) (2021-2023). Το τελευταίο είναι ένα ειδικό ταμείο που έχει σχεδιαστεί για

να βοηθήσει στην αποκατάσταση της οικονομικής και κοινωνικής ζημίας που έχει προκληθεί από τον COVID-19 και στόχο έχει ένα πιο πράσινο και δίκαιο μέλλον για την Ευρώπη. Και οι δύο αυτοί μηχανισμοί παρέχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στην Ευρώπη. Είναι ζωτικής σημασίας οι Αρχές σε ολόκληρη την ΕΕ να επωφεληθούν από αυτήν την ευκαιρία και να υλοποιήσουν εφεξής προγράμματα ένταξης πιο στρατηγικά.

Κατά τη διάρκεια του 2021, η [Common Ground](#) και η [International Rescue Committee \(IRC\)](#) πραγματοποίησαν αρκετές συναντήσεις και ένα διαδικτυακό εργαστήριο, στα οποία συμμετείχαν σχετικοί ενδιαφερόμενοι φορείς και Αρχές (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG HOME), δήμοι και αναπτυξιακές δημοτικές επιχειρήσεις, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, διαχειριστικές αρχές των ταμείων της ΕΕ στην Ελλάδα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών) με στόχο τον εντοπισμό των εμποδίων στην ένταξη και την εξεύρεση πιθανών λύσεων. Τα διδάγματα που προέκυψαν από αυτές τις συναντήσεις και το εργαστήριο συνέβαλαν στο περιεχόμενο και τις συστάσεις της παρούσας σύνοψης πολιτικής.

Παρόλο που τον τελευταίο χρόνο έχουν σημειωθεί βελτιώσεις στις προσπάθειες έντα-

ξης και στη διαχείριση κονδυλίων στην Ελλάδα, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά κενά στον εθνικό προγραμματισμό ένταξης. Επιπλέον, ο COVID-19 επιδείνωσε τα εμπόδια στην ένταξη, καθιστώντας πιο δύσκολη την πρόσβαση σε πληροφορίες, σε στέγαση, στην απασχόληση και την εκπαίδευση. Η πανδημία, επίσης, ανέδειξε την ανάγκη αυξημένης ψηφιοποίησης, βελτίωσης των ψηφιακών δεξιοτήτων και δημιουργίας πιο ολοκληρωμένων βάσεων δεδομένων, προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στους πρόσφυγες και στους μετανάστες να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες από απόσταση. Η υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για την Ενσωμάτωση και την Ένταξη θα μπορούσε να προσφέρει πολύτιμη βοήθεια στις εθνικές και τοπικές αρχές για το πώς θα μπορούσε να ελαχιστοποιηθεί ο αντίκτυπος του COVID-19 και να γίνουν επενδύσεις στην ένταξη των μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνία. Η στενή συνεργασία μεταξύ περιφερειών, δήμων και της κεντρικής κυβέρνησης αποτελεί κλειδί για την αντιμετώπιση κάποιων από τις εν λόγω προκλήσεις.

Η παρούσα σύνοψη πολιτικής παρέχει επισκόπηση της προσέγγισης της Ελλάδας σε ό,τι αφορά στη χρηματοδότηση και την υλοποίηση προγραμμάτων ένταξης. Έχει ως στόχο να λειτουργήσει ως οδηγός για την κοινωνία των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς σε ό,τι αφορά στη διαθεσιμότητα και την ποικιλία των κονδυλίων της ΕΕ, καθώς και για εξελίξεις ως προς τις υπάρχουσες πηγές χρηματοδότησης. Επιπλέον, εντοπίζει προκλήσεις και κενά και διατυπώνει συστάσεις προς την Ελληνική Κυβέρνηση για το πώς θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, γεγονός που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διασφάλιση μιας επιτυχημένης και μακροπρόθεσμης προσέγγισης για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών.

Η δομή του εγγράφου έχει ως εξής:

1. Κύρια διαθέσιμα κονδύλια της ΕΕ για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών
2. COVID-19 και ένταξη: νέες προκλήσεις και αυξημένες ανάγκες
3. Εξελίξεις σε σχέση με υφιστάμενα έργα και μελλοντικές πρωτοβουλίες
4. Περαιτέρω ανάγκες και συστάσεις

.....
¹ [New Pact on Migration and Asylum includes integration measures](#) (Το νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο περιλαμβάνει μέτρα ένταξης), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 23 Σεπτεμβρίου 2020

Πλαίσια Πολιτικής της ΕΕ σχετικά με την ένταξη

→ Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο (Σεπτέμβριος 2020)

Το Σύμφωνο που υιοθετήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2020 από την ΕΕ αποτελεί μια σειρά νομοθετικών προτάσεων που έγιναν σε μια προσπάθεια να ξεπεραστεί το πολιτικό αδιέξοδο που έχει κυριαρχήσει στις μεταναστευτικές πολιτικές της ΕΕ τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, το Σύμφωνο, το οποίο επιδιώκει να αντιμετωπίσει διάφορα θέματα απαραίτητα για μια ολιστική ευρωπαϊκή προσέγγιση στον τομέα της μετανάστευσης, έχει επικριθεί από διάφορους φορείς διότι εστιάζει κυρίως στην αποτροπή και τις επιστροφές των μεταναστών. Μολονότι δεν παρέχει νομοθετικές προτάσεις για την ένταξη αυτή καθαυτή, ορίζει δύο βασικές δεσμεύσεις στον τομέα της ένταξης:

1. Την υιοθέτηση ενός ολιστικού Σχεδίου Δράσης για την Ενσωμάτωση και την Ένταξη (βλέπε αμέσως παρακάτω).
2. Την υλοποίηση της ανανεωμένης Ευρωπαϊκής Συνεργασίας με Σκοπό την Ένταξη με κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους και την εξέταση της δυνατότητας διεύρυνσης της μελλοντικής συνεργασίας στον τομέα της μετανάστευσης για εργασιακούς σκοπούς.¹

→ Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την Ενσωμάτωση και την Ένταξη (2021-2027)

Το Σχέδιο ως μέρος της προσέγγισης της ΕΕ για τη μετανάστευση, που προτείνεται στο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, καλύπτει όλα τα στάδια της διαδικασίας ένταξης και δίνει προτεραιότητα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, την απασχόληση και την αναγνώριση δεξιοτήτων, την πρόσβαση στην υγεία και σε κατάλληλη και προσιτή στέγαση. Για την υποστήριξη των προσπαθειών ένταξης σε αυτούς τους τομείς, το Σχέδιο υπογραμμίζει τη σημασία των συνεργασιών και προωθεί τη συμμετοχή των προσφύγων και των μεταναστών στη διαδικασία χάραξης πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει τα κράτη μέλη με χρηματοδότηση, καθοδήγηση, συντονισμό και παρακολούθηση. Παρότι είναι ένα μη νομοθετικό μέσο, αποτελεί μέρος της απάντησης της ΕΕ στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνδέονται με τη μετανάστευση και παρουσιάζονται στο νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, ενώ διαρκεί την ίδια περίοδο με το ΠΔΠ για την καλύτερη ευθυγράμμιση μεταξύ χρηματοδότησης και παρεχόμενου έργου πολιτικής.

Χρηματοοικονομικά Πλαίσια της ΕΕ σχετικά με την ένταξη

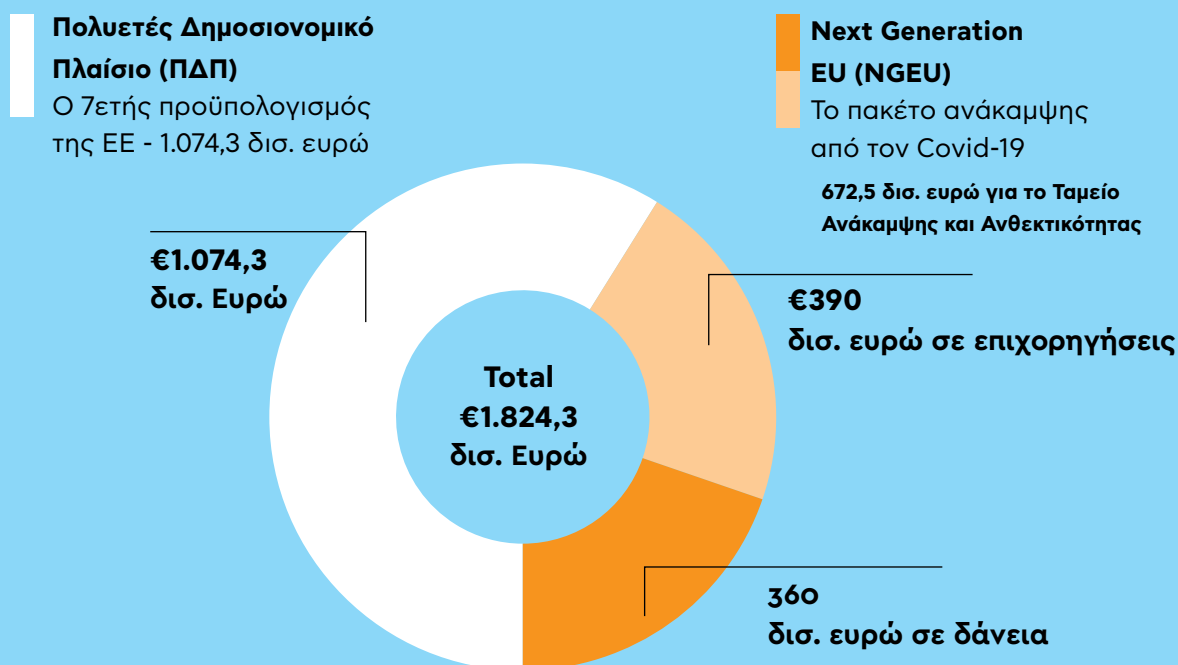
→ Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (2021-2027)

Το **Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο** είναι ο κύριος μακροπρόθεσμος προϋπολογισμός που διαθέτει η ΕΕ για την υλοποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της. Το διαθέσιμο ποσό για την ΕΕ των 27 για την περίοδο 2021-2027 ανέρχεται σε 1.074,3 δισεκατομμύρια ευρώ. Το ΠΔΠ παρέχει βασικά εργαλεία χρηματοδότησης για τα κράτη μέλη με σκοπό τη χρηματοδότηση της ένταξης στον εθνικό προγραμματισμό των κρατών μελών, όπως το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο Plus (ΕΚΤ+) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε τον [Ευρωπαϊκό Ιστότοπο για την Ένταξη](#).

→ «Επόμενη Γενιά ΕΕ»(NextGenerationEU)

Το **NextGenerationEU** είναι προσωρινό μέσο χρηματοοικονομικής ανάκαμψης, το οποίο παρέχει 750 δισεκατομμύρια ευρώ για τις 27 χώρες της ΕΕ, με σκοπό να τις βοηθήσει να επιδιορθώσουν την άμεση οικονομική και κοινωνική ζημία που προκλήθηκε από την πανδημία του COVID-19. Σε συνδυασμό με το ΠΔΠ, αποτελεί το μεγαλύτερο πακέτο τόνωσης που χρηματοδοτήθηκε ποτέ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, με στόχο να συμβάλει στη δημιουργία μιας «πιο πράσινης, ψηφιακής και ανθεκτικής Ευρώπης». Καλύπτει την περίοδο 2021-2023 και συνδέεται με το ΠΔΠ.

Προϋπολογισμός Ε.Ε. 2021-2027

Πηγή Γραφήματος: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/whats-new_en

1. Κύρια ταμεία της ΕΕ διαθέσιμα για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών

Η ένταξη είναι μια πολύπλοκη κοινωνική και οικονομική διαδικασία που υποστηρίζεται από αρκετά ταμεία της ΕΕ. Σε αυτήν την ενότητα αναφέρονται τα κύρια ταμεία που εστιάζουν στην ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών.

Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου ΠΔΠ (2014-2020), η Ελλάδα επωφεληθήκε 3,15 δισεκατομμυρίων ευρώ στήριξης της ΕΕ για τη διαχείριση της μετανάστευσης. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα έλαβε 2,06 δισεκα-

τομμύρια ευρώ από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) και 643,6 εκατομμύρια ευρώ από το Μηχανισμό Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης (ESI), μέρος των οποίων δαπανήθηκε για δραστηριότητες ένταξης.² Άλλα ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), χρησιμοποιήθηκαν επίσης για δραστηριότητες που σχετίζονται με την ένταξη, παρότι σε μικρότερο βαθμό.³

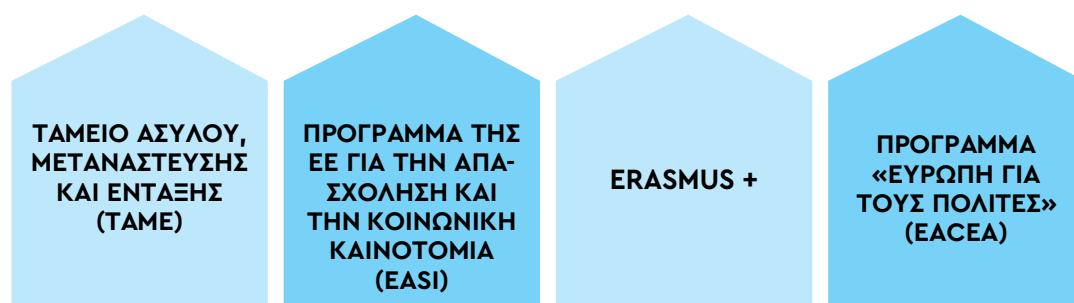
Για την περίοδο 2021-2027, το χρηματοδοτικό πακέτο που προέκυψε μέσω του ΠΔΠ για την Ελλάδα εκτιμάται σε περίπου 40 δισεκατομμύρια ευρώ, πακέτο μεγαλύτερο από ό,τι στο προηγούμενο ΠΔΠ, σύμφωνα με αρμόδιους φορείς που ερωτήθηκαν. Η Ελλάδα αναμένει, επίσης, να λάβει 32 δισεκατομμύρια ευρώ από το NextGenerationEU, το ταμείο ανάκαμψης της Ευρώπης για την πανδημία. **Έτσι το συνολικό ποσό των κονδυλίων**

Ταμεία της ΕΕ που υποστηρίζουν την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών

ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Πηγή Γραφήματος: https://ec.europa.eu/migrant-integration/main-menu/funding/eu-level?fbclid=IwAR1h-8OXg-o5F-a35DaLGr_GEwm83xBzoD9QsosXvUEhUnok8u_Y-jrCvUug

² [Managing migration \(Διαχείριση μετανάστευσης\)](#) - Χρηματοοικονομική Υποστήριξη της ΕΕ για την Ελλάδα, Μάρτιος 2021

³ Ενδεικτικά για την περίοδο 2014-2020 η Ελλάδα έλαβε συνολικά 15,35 δισεκατομμύρια ευρώ για την υλοποίηση της [Πολιτικής Συνοχής](#) (Μάιος 2014) που χρηματοδοτήθηκαν μέσω του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του Ταμείου Συνοχής· δεν είναι σαφές ωστόσο πόσα από αυτά δαπανήθηκαν για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών.

που θα λάβει η χώρα από την ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 ανέρχεται σε 72 δισεκατομμύρια ευρώ.⁴ Οι προσεχείς μήνες είναι κρίσιμοι για τον προγραμματισμό των διαφόρων ταμείων, καθώς τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλουν τις προτάσεις τους δαπανών για το ΠΔΠ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1α. Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης

και Ένταξης (TAME)

Οι διαπραγματεύσεις σε επίπεδο ΕΕ για το TAME ολοκληρώθηκαν τον Μάρτιο του 2021. Σε θετική εξέλιξη, το TAME θα συμπεριληφθεί στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ)⁵ που αποσκοπεί στην απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, οι οποίες ήταν περίπλοκες και δύσκολο να παρακολουθηθούν κατά την προηγούμενη περίοδο χρηματοδότησης. Η αρχή της εταιρικής σχέσης που επιδιώκει να διασφαλίσει ότι όλοι οι εταίροι συμμετέχουν σε όλα τα στάδια προγραμματισμού, θα είναι, επίσης, ισχυρότερη κατά τη διάρκεια της περιόδου χρηματοδότησης 2021-2027.⁶ Το παρόν Ταμείο μπορεί να χρηματοδοτήσει δραστηριότητες για αιτούντες άσυλο, δηλαδή δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του σταδίου υποδοχής. Τα κονδύλια TAME για την Ελλάδα θα ανέλθουν σε περίπου 500 εκατομμύρια ευρώ. Η διαχείριση του TAME στην Ελλάδα εμπίπτει στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΥΜΑ), το οποίο έχει δηλώσει ότι σχεδιάζει να δαπανήσει το 35% του συνολικού ποσού σε προενταξιακά προγράμματα.⁷ Εξακολουθεί ωστόσο να υπάρχει ανησυχητικό έλλειμμα συναίνεσης

σε ολόκληρη την ΕΕ για το τι σημαίνει πρώτη ένταξη.

1β. Η βοήθεια έκτακτης ανάγκης (EMAS)

Η βοήθεια έκτακτης ανάγκης (EMAS) στο πλαίσιο του TAME θα είναι περιορισμένη στο ΠΔΠ 2021-2027 σε σύγκριση με το προηγούμενο. Από τον Απρίλιο του 2021, η ΕΕ έχει χορηγήσει στην Ελλάδα 1,36 δισεκατομμύριο ευρώ από την EMAS.⁸ Οι δραστηριότητες που χρηματοδοτήθηκαν στο παρελθόν μέσω κονδυλίων έκτακτης ανάγκης πρέπει τώρα να περάσουν σε εθνική χρηματοδότηση. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να παρουσιάσει προκλήσεις καθώς τα κεφάλαια που βρίσκονται υπό τη διαχείριση εθνικών προγραμμάτων υπόκεινται σε αυστηρότερες διαδικασίες και χαιρούν μικρότερης ευελιξίας, όπως και αυστηρότερων λογιστικών προτύπων και χρονοβόρων κανόνων για τη διεξαγωγή διαγωνισμών. Με τη δραστηκή μείωση της χρήσης της EMAS, η Επιτροπή επιδιώκει επίσης να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τις δράσεις έκτακτης ανάγκης στα εθνικά τους προγράμματα μέσω σχεδίων έκτακτης ανάγκης.

1γ. Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ+)

Οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες δραστηριότητες ένταξης -που συνήθως συνδέονται με την ένταξη στην αγορά εργασίας- θα υποστηρίζονται από το ΕΚΤ+, το οποίο εγκρίθηκε επίσης τον Μάρτιο του 2021. Το Ταμείο προορίζεται να είναι πιο ευέλικτο και απλό στην πρόσβαση από ό, τι στο παρελθόν. Το ΕΚΤ+ συνδυάζει αρκετά

4 [Greece awaits €72 billion in EU support \(Η Ελλάδα αναμένει 72 δις ευρώ\)](#), 21 Ιουλίου 2020

5 [Κανονισμός περί Κοινών Διατάξεων](#), 4 Δεκεμβρίου 2020

6 [Partnership in practice \(Συνεργασία στην πράξη\)](#), Σημείωμα Πολιτικής από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE) και την Πλατφόρμα Διεθνούς Συνεργασίας για τους Μετανάστες χωρίς Επίσημα Έγγραφα (PICUM), Μάρτιος 2020

7 Το όριο της ΕΕ είναι 15 τοις εκατό για ένταξη και νόμιμη μετανάστευση, 15 τοις εκατό για το άσυλο και 20 τοις εκατό για την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών. Δεν υπάρχει όριο για τις επιστροφές. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. [policy note \(Σημείωμα Πολιτικής\)](#) του ECRE, 11 Δεκεμβρίου 2020

8 [Managing migration \(Διαχείριση μετανάστευσης\)](#) - Χρηματοοικονομική Υποστήριξη ΕΕ για την Ελλάδα, Μάρτιος 2021

προγράμματα όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), την Πρωτοβουλία για την Απασχόληση των Νέων (ΥΕΙ), το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ) και το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Υγείας (ΕΠΥ). Τα ακριβή κονδύλια του ΕΚΤ+ για την Ελλάδα εξακολουθούν να μην είναι γνωστά, αναμένεται ωστόσο να διατεθούν περισσότερες πληροφορίες για τα διαθέσιμα ποσά ανά χώρα μόλις ο κανονισμός ΕΚΤ+ τεθεί σε ισχύ τον Ιούλιο του 2021.⁹

Τουλάχιστον το 25% του ταμείου προορίζεται για την κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων. Η Ελλάδα θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιήσει το 5% των κονδυλίων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και 12,5% για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων.¹⁰ Το ΕΚΤ+ μπορεί να χρηματοδοτήσει δραστηριότητες για την ένταξη των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και άλλων μεταναστών που διαμένουν νόμιμα στη χώρα. Όσον αφορά στους στόχους κοινωνικής ένταξης, όλοι οι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν έχουν επίσημα έγγραφα, θα είναι επιλέξιμοι για συμμετοχή σε έργα που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ+. **Μαζί με το ΤΑΜΕ, το ΕΚΤ+ θα είναι το κύριο μέσο χρηματοδότησης δραστηριοτήτων ένταξης για μετανάστες και πρόσφυγες ενώ ενθαρρύνονται και αναμένονται συνέργειες με άλλα ταμεία.** Η αρχή που διαχειρίζεται το ΕΚΤ+ στην Ελλάδα υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

1δ. Άλλα ταμεία του ΠΔΠ

Η Ελλάδα μπορεί επίσης να αντλήσει κονδύλια για την ένταξη των αιτούντων άσυλο, των μεταναστών και των προσφύγων από άλλους πόρους του ΠΔΠ, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ),

το πρόγραμμα Erasmus και το πρόγραμμα Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες (CERV). Ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχουν αυτή τη στιγμή προτάσεις ένταξης σε σχέση με αυτά τα κονδύλια από την ελληνική κυβέρνηση. Αυτό δείχνει ότι δεν έχει δοθεί προτεραιότητα στη δημιουργία συνεργειών μεταξύ των διαφόρων ταμείων, παρότι τέτοιου είδους συνέργειες ενθαρρύνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική αξιοποίηση της κοινοτικής χρηματοδότησης.

1ε. NextGenerationEU (NGEU)

Η Ελλάδα αναμένεται να λάβει 32 δισεκατομμύρια ευρώ από το NGEU (19 δισεκατομμύρια ευρώ σε επιχορηγήσεις και 12,5 δισεκατομμύρια ευρώ σε δάνεια), το ευρωπαϊκό μέσο ανάκαμψης από την πανδημία. Ο COVID-19 έχει επηρεάσει δυσανάλογα τους ευάλωτους πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και των μεταναστών, εμποδίζοντας την πρόσβασή τους στην υγειονομική περίθαλψη, στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση και στη στέγαση. Το NGEU, ή «Ταμείο Ανάκαμψης», στοχεύει να βοηθήσει τα κράτη μέλη της ΕΕ να επιδιορθώσουν την οικονομική και κοινωνική ζημία που προκαλείται από την πανδημία και να υποστηρίξουν την πράσινη, δίκαιη και ψηφιακή μετάβασή τους. Εφόσον τοποθετείται εκτός του ΠΔΠ, οι διαδικασίες είναι απλούστερες και πιο ευέλικτες. Όμως, επειδή το Ταμείο είναι καινούργιο, δεν είναι ακόμη σαφές ποια αρχή θα το διαχειρίζεται στην Ελλάδα.

⁹ [Green light for ESF+ from European Parliament and Council \(Πράσινο φως για το ΕΚΤ+ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο\)](#), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 9 Ιουνίου 2021

¹⁰ [Agreement on the European Social Fund+ \(Συμφωνία για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ \(ΕΚΤ+\)\)](#), ECRE, 5 Φεβρουαρίου 2021

Οι καθαρές εισπράξεις της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα επόμενα επτά χρόνια θα ανέλθουν σε 56,4 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 4% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Για κάθε ευρώ που η χώρα συνεισφέρει στον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, θα συγκεντρώσει 4,6 ευρώ μέσω του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου 2021-2027 και του NGEU. Στην προηγούμενη περίοδο επιδότησης (2014-2020) η αναλογία ήταν 1:2,9.¹¹

Τα κράτη μέλη της ΕΕ προετοιμάζουν αυτή τη στιγμή τις προγραμματικές προτάσεις τους για τα παραπάνω κονδύλια. Η υποβολή προτάσεων έχει επιβραδυνθεί μεταξύ άλλων λόγω διαπραγματεύσεων για το νέο ταμείο NGEU. Όλα τα εθνικά προγράμματα αναμένεται να συμφωνηθούν μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2021, αν και οι συνεχείς καθυστερήσεις ενδέχεται να παρατείνουν την εν λόγω προθεσμία. Εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δήλωσαν ότι η Ελλάδα έχει ήδη ετοιμάσει προτάσεις σχεδίων ένταξης και προγραμμάτων, όμως αυτά απαιτούν περαιτέρω ανάπτυξη.

Η Ελλάδα ήταν επίσης ένα από τα πρώτα κράτη μέλη που εκπόνησαν το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητάς του,¹² που απαιτήθηκε από κάθε χώρα με προθεσμία τον Απρίλιο του 2021. Τα σχέδια και οι προτάσεις προγραμμάτων προετοιμάζονται ωστόσο χωρίς την ουσιαστική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, που εργάζονται στο πεδίο και επομένως μπορούν να υποβάλουν προτάσεις και να συμβάλουν στο σχεδιασμό έργων βάσει των πραγματικών αναγκών που παρατηρούν.¹³ Η δημόσια διαβούλευση, όπου δημοσιεύονται νομοσχέδια και σχέδια πολιτικής σε μια πύλη διαβούλευσης για σχολιασμό, παραμένει ο κύριος μηχανισμός μέσω του οποίου οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να παρέχουν ανατροφοδότηση. Παρόλο που κατά τους τελευταίους μήνες διεξήχθησαν κάποιες ad-hoc συναντήσεις διαβούλευσης με ενδιαφερόμενους φορείς, για παράδειγμα μια διαβούλευση που διοργανώθηκε από τη διαχειριστική αρχή του TAME ή μια διαβούλευση του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ) σχετικά με το πρόγραμμα ένταξης HELIOS, πρέπει να γίνουν πολλά περισσότερα για να αυξηθεί η σαφήνεια και η διαφάνεια σχετικά με την χρηματοδότηση της ΕΕ και τις ευκαιρίες συμμετοχής.

11 [Greece net recipient of over €56 bln from EU resources \(Η Ελλάδα θα λάβει πάνω από 56 δισ. Ευρώ από πόρους της ΕΕ\)](#), 8 Μαρτίου 2021

12 ["NextGenerationEU"](#), 2 Απριλίου 2021

13 [Κοινή δήλωση 56 οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης](#), Common Ground, 5 Απριλίου 2021

2. COVID-19 και ένταξη: νέες προκλήσεις και αυξημένες ανάγκες

Ο COVID-19 έχει επηρεάσει τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων και ιδιαίτερα των περισσότερων ευάλωτων. Δεν αποτελεί άρα έκπληξη το γεγονός ότι η έναρξη της πανδημίας COVID-19 και η ανταπόκριση των ελληνικών αρχών έχει αποκαλύψει περαιτέρω κενά και προκλήσεις στη

διαδικασία ένταξης των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των μεταναστών. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς που εργάζονται στο πεδίο έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη στήριξη αυτών των πληθυσμών σε δύσκολες περιόδους και προσάρμοσαν γρήγορα τα προγράμματα και τις υπηρεσίες τους με σκοπό την κάλυψη νέων αναγκών που προέκυψαν με την πανδημία. Ωστόσο, υπήρξαν σημαντικές ανεκπλήρωτες ανάγκες σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο που δεν καλύφθηκαν. Από τις συνεντεύξεις για τη σύνταξη της σύνοψης αυτής, εντοπίστηκαν τα ακόλουθα ζητήματα:

→ Έλλειψη **επαρκούς πληροφόρησης από αξιόπιστες πηγές** σε γλώσσες που κατανοούν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες. Η έλλειψη αξιόπιστης ενημέρωσης από έμπιστες πηγές δημιούργησε φόβο, άγχος και αβεβαιότητα και είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων ουρών στις δημόσιες υπηρεσίες, σύγχυση σχετικά με διαδικασίες που απαιτούσαν τεκμηρίωση και πρόστιμα από την αστυνομία λόγω «μη αναγκαίας μετακίνησης».

→ Αθέμιτοι και αδικαιολόγητοι **περιορισμοί μετακίνησης** εφαρμόστηκαν σε άτομα που ζουν σε καταυλισμούς προσφύγων, όπου οι συνθήκες διαβίωσης ήταν ήδη πολύ δύσκολες. Τα μέτρα που επιβλήθηκαν στα άτομα που ζούσαν σε καταυλισμούς ήταν αυστηρότερα σε σύγκριση με αυτά που επιβλήθηκαν στους Έλληνες πολίτες και θεωρήθηκαν δυσανάλογα από πολλούς εμπλεκόμενους φορείς.¹⁴

→ Η **συνεχιζόμενη αναγκαστική απομάκρυνση** αναγνωρισμένων προσφύγων από καταυλισμούς, ξενοδοχεία και το πρόγραμμα ESTIA σε μια εποχή που υπήρχαν περιορισμένες εναλλακτικές, με αποτέλεσμα χιλιάδες άνθρωποι να αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο αστεγίας.¹⁵

→ Το κλείσιμο των σχολείων και η **εξ αποστάσεως εκπαίδευση** επηρέασαν δυσανάλογα τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών. Αυτό ισχύει κυρίως για όσους ζούσαν σε καταυλισμούς, οι οποίοι δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε σχολικές τάξεις λόγω έλλειψης ψηφιακού εξοπλισμού, πρόσβασης στο διαδίκτυο ή ψηφιακού γραμματισμού.¹⁶ Παρομοίως, οι άτυπες εκπαιδευτικές δραστηριότητες για παιδιά και ενήλικες είτε μετακινήθηκαν σε διαδικτυακό περιβάλλον είτε έπαψαν συνολικά.

14 [Βάναυσοι περιορισμοί: Ο Αντίκτυπος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής των hotspot στην Ψυχική Υγεία των Αιτούντων Άσυλο στα Νησιά](#) International Rescue Committee, Δεκέμβριος 2020 και [How Covid-19 has Highlighted the Anti-migration Agenda in Greece \(Πώς ο Covid-19 έφερε στο φως την αντιμεταναστευτική ατζέντα στην Ελλάδα\)](#), FEANTSA, Οκτώβριος 2020

15 [Κοινή επιστολή ΜΚΟ](#) για τις εξώσεις, 29 Μαΐου 2020

16 [Ανοιχτή επιστολή](#) των ΜΚΟ σχετικά με την πρόσβαση στην εκπαίδευση, 9 Μαρτίου 2020

→ **Πρόσβαση στην απασχόληση.** Η πανδημία σήμανε το τέλος της απασχόλησης για πολλούς μετανάστες και πρόσφυγες. Εμπόδισε τους αναζητούντες εργασία να βρουν δουλειά και όσοι εργάζονταν σε τομείς που επλήγησαν σοβαρά, όπως η φιλοξενία, έχασαν τη δουλειά τους. Πολλοί από τους μετανάστες και τους πρόσφυγες που σταμάτησαν να εργάζονται δεν μπόρεσαν να επωφεληθούν από την κρατική βοήθεια, αφού η συντριπτική πλειονότητα αυτών εργάζεται ανεπίσημα ή δεν έχει πρόσβαση στις πληροφορίες που απαιτούνται για τη διεκδίκηση της.¹⁷

→ Ο COVID-19 αύξησε περαιτέρω τα εμπόδια στην πρόσβαση στις **κοινωνικές υπηρεσίες**. Η έκδοση Αριθμού Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ), Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ και Π.Α.Α.Υ.Π.Α.) ή το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, ήταν πάντα δύσκολα για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες ενώ χωρίς αυτά δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στην υγειονομική περίθαλψη, στα ενοικιαζόμενα καταλύματα ή σε κοινωνικές παροχές. Η ταραχώδης μετάβαση σε ψηφιοποιημένες υπηρεσίες, σε συνδυασμό με την ελλιπή γνώση της ελληνικής γλώσσας και τις ανεπαρκείς ψηφιακές δεξιότητες μεταναστών και προσφύγων, κατέστησε τη διαδικασία έκδοσης βασικών εγγράφων ακόμη πιο δύσκολη.

→ **Καθυστερήσεις στη διαδικασία ασύλου** και σε άλλες βασικές υπηρεσίες. Η Υπηρεσία Ασύλου ήταν κλειστή για το κοινό για μήνες και όταν οι υπηρεσίες άνοιξαν, αναφέρονταν συχνά καθυστερήσεις και ακυρωμένα ραντεβού για συνεντεύξεις ασύλου, αιτήματα οικογενειακής επανένωσης ή καρτών διαμονής.

Εξαιτίας όλων των παραπάνω εμποδίων οι μετανάστες και πρόσφυγες έμειναν στο κενό, γεγονός που επιδείνωσε το άγχος, την αβεβαιότητα και τον φόβο που ήδη ένιωθαν. Η ψυχική υγεία των ανθρώπων, που ήταν υπό πίεση λόγω της απειλής του COVID-19, επηρεάστηκε κατά συνέπεια αρνητικά ακόμη περισσότερο.¹⁷ Παρόλο που δεν μπορεί ακόμη να μετρηθεί σε όλο το φάσμα του ο μακροπρόθεσμος αντίκτυπος της πανδημίας, κυριαρχεί ανησυχία για την αύξηση των προβλημάτων ψυχικής υγείας στο μέλλον.¹⁸

Πριν το σχέδιο ανάκαμψης της Ευρώπης, το TAME και το ESI είχαν ενεργοποιηθεί για να παρέχουν υποστήριξη στους πρόσφυγες και τους μετανάστες σε σχέση με την καταπολέμηση του COVID-19.¹⁹ Τα μέτρα έκτακτης ανάγκης, όπως η στέγαση έκτακτης ανάγκης για την προστασία των ευάλωτων ανθρώπων που ζουν στα hotspots στα νησιά, καθώς και η περαιτέρω υποστήριξη για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης, εφαρμόστηκαν με καθυστερήσεις και ήταν μόνο εν μέρει επιτυχή. Και τα περισσότερα μακροπρόθεσμα μέτρα -που είναι ακόμη πιο σημαντικά για την ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων- όπως η ψηφιοποίηση μαθημάτων και

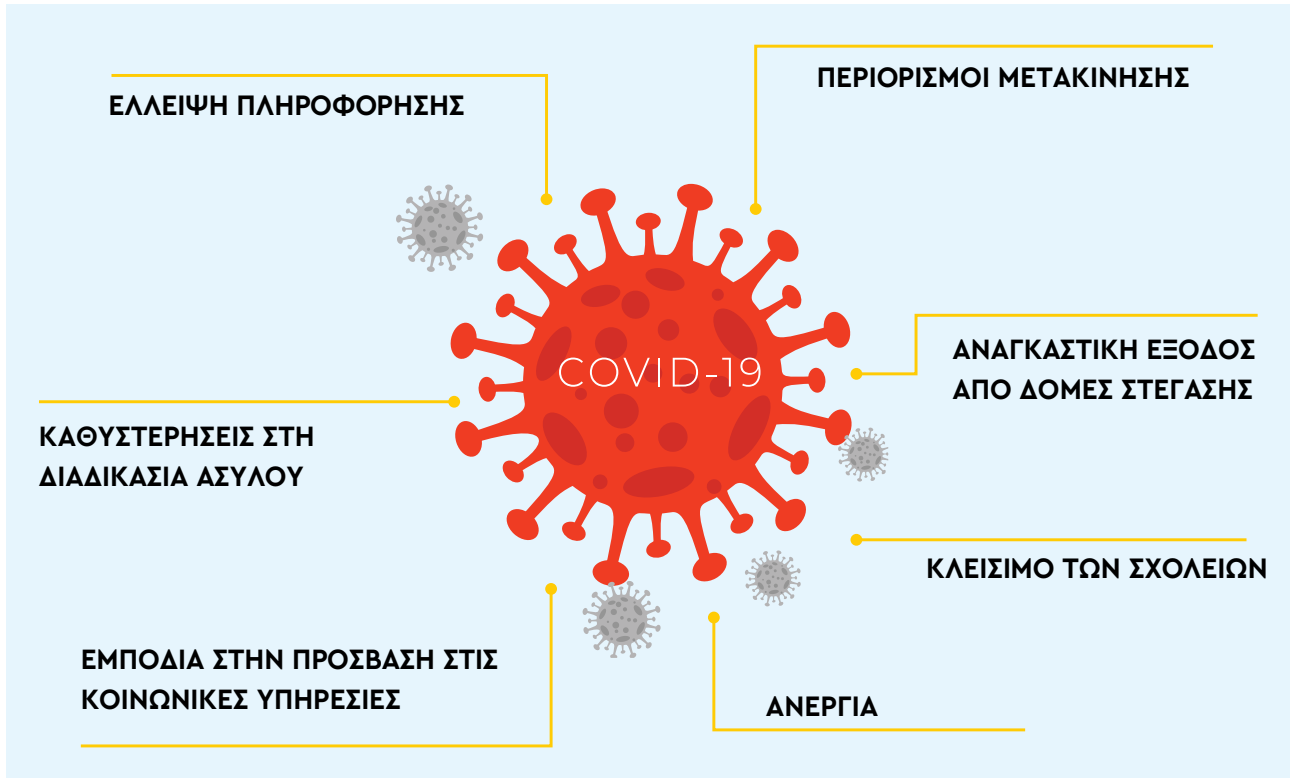
.....

17 [Βάναυσοι περιορισμοί: Ο Αντίκτυπος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής των hotspots στην Ψυχική Υγεία των Αιτούντων Άσυλο στα Νησιά](#) International Rescue Committee, Δεκέμβριος 2020

18 [World Health Assembly recommends reinforcement of measures to protect mental health during public health emergencies](#) (Η Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας συνιστά ενίσχυση μέτρων για την προστασία της ψυχικής υγείας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στη δημόσια υγεία), ΠΟΥ, Μάιος 2021

19 [Parliamentary questions, \(Κοινοβουλευτικές ερωτήσεις\)](#) 6 Αυγούστου 2020

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ COVID-19

υπηρεσιών, παρουσίασαν επίσης προκλήσεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η έναρξη και η ανάπτυξη των νέων εθνικών ψηφιακών συστημάτων δεν είχαν τον κατάλληλο σχεδιασμό ώστε να συμπεριλάβουν στην πράξη τους μετανάστες και τους πρόσφυγες στις υπηρεσίες. Επιπλέον, οι εν λόγω πληθυσμιακές ομάδες συχνά δεν είχαν τα μέσα ή τις ψηφιακές δεξιότητες για πρόσβαση στα νέα συστήματα.

Από το 2021 κι εξής, το νέο Ταμείο Ανάκαμψης της Ευρώπης προσφέρει γρήγορη και ευέλικτη χρηματοδότηση για το μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας και αποτελεί μεγάλη ευκαιρία για να μπορέσει η χώρα να αντιμετωπίσει τις υπάρχουσες προκλήσεις και να ενισχύσει την ετοιμότητά της σε περίπτωση μελλοντικών κρίσεων. Μέχρι στιγμής, ωστόσο, το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας δεν παρέχει μια συνεκτική απάντηση για μια βιώσιμη ανάκαμψη που μπορεί

να καλύψει τα κενά στα βασικά της συστήματα, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, στην εκπαίδευση και στην εργασία. Με βάση την εκτίμησή μας για το Σχέδιο, οι προτεινόμενες δράσεις παραμένουν ad-hoc και κατακερματισμένες και δεν υπάρχουν συνέργειες μεταξύ των τομέων. Απαιτείται βελτιωμένος διατομεακός συντονισμός και συνεργασία μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων. Παρομοίως, ενώ το Σχέδιο Ανάκαμψης ισχυρίζεται πως διασφαλίζει συνοχή και συμπληρωματικότητα με την Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη,²⁰ η τελευταία, έχει αξιοποιηθεί μόνο εν μέρει από την υιοθέτησή της και, σύμφωνα με τις ανακοινώσεις του ΥΜΑ, θα τροποποιηθεί σύντομα. Επομένως δεν είναι σαφές πώς θα αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που θέτει η πανδημία και οι ανάγκες ένταξης των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των μεταναστών.

20 [Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη](#), Ιούλιος 2019

3. Εξελίξεις σε σχέση με υφιστάμενα έργα και μελλοντικές πρωτοβουλίες

Η ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών δεν ήταν τα τελευταία πέντε χρόνια προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος, συνεπώς οι προσπάθειες σε αυτόν τον τομέα ήταν περιορισμένες και κατακερματισμένες. Συχνά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι χώρα διέλευσης και ότι αυτοί οι πληθυσμοί δεν ενδιαφέρονται να παραμείνουν στην Ελλάδα χρησιμοποιείται ως πρόφαση για να δικαιολογήσει την έλλειψη πολιτικών ένταξης.²¹ Ο πρόσφατος διορισμός υφυπουργού αρμόδιας για την ένταξη θα μπορούσε να θεωρηθεί ένδειξη ότι αλλάζουν οι προτεραιότητες, ειδικά αφού η υφυπουργός ανακοίνωσε ότι θα επανεξεταστεί η Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη που υιοθετήθηκε το 2019. Η υφιστάμενη Στρατηγική έχει εφαρμοστεί μόνο εν μέρει και τα προγράμματα μέχρι σήμερα ήταν περιορισμένα και δεν αποτελούν μέρος ενός συνεκτικού σχεδίου. Μέχρι στιγμής είναι διαθέσιμες ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με την αναθεωρημένη Στρατηγική με αποτέλεσμα να μην έχει δοθεί η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους φορείς που θα κληθούν να την εφαρμόσουν (δήμοι, κοινότητες μεταναστών και προσφύγων και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών) να συμβάλουν στην ανάπτυξή της.

Οι συνεχείς καθυστερήσεις στις διαπραγματεύσεις του ΠΔΠ σε επίπεδο ΕΕ επηρεάζουν τον προγραμματισμό σε επίπεδο κρατών μελών και έχουν δημιουργήσει κενά χρηματοδότησης. Συνεπώς δεν υπάρχει

προς το παρόν ουσιαστική πρόσβαση στη χρηματοδότηση για νέα προγράμματα ούτε για τη συνέχιση των υπαρχόντων. Το ΥΜΑ προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τα περιορισμένα μη απορροφημένα κονδύλια του ΤΑΜΕ από το ΠΔΠ 2014-2020 για να γεφυρώσει τα εν λόγω κενά. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς, όπως ο ΔΟΜ, διαπραγματεύονται με την Ελληνική Κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων) προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση της υλοποίησης των λίγων προγραμμάτων που βρίσκονται σε εξέλιξη και διατηρούν την ελπίδα πως η μετάβαση από τη μία στην άλλη περίοδο χρηματοδότησης θα πραγματοποιηθεί εγκαίρως, χωρίς να υπάρξουν κενά στην παροχή υπηρεσιών.

Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζουμε τα τέσσερα κύρια προγράμματα ένταξης που θα συνεχίσουν να χρηματοδοτούνται από κονδύλια της ΕΕ το 2021-2027. Εξετάζουμε επίσης τις προκλήσεις που παρουσιάζουν και εντοπίζουμε νέες πρωτοβουλίες.

3α. HELIOS

Η συνέχιση του HELIOS, που υλοποιείται από τον ΔΟΜ, είναι μία από τις κύριες προτεραιότητες της κυβέρνησης. Το πρόγραμμα στοχεύει στην προώθηση της ένταξης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην ελληνική κοινωνία, μέσω μαθημάτων ένταξης, υποστήριξης στέγασης και απασχόλησης, παρακολούθησης της ένταξης και ευαισθητοποίησης της κοινότητας υποδοχής.²² Είναι το μοναδικό εθνικό πρόγραμμα ένταξης στη χώρα. Από την έναρξή του το 2019, χρηματοδοτείται από το ΤΑΜΕ και προς το παρόν η χρηματοδότησή του είναι εξασφαλισμένη μέχρι το Σεπτέμβριο του 2021. Η επόμενη φάση του θα χρηματοδοτηθεί από

²¹ [Greece shouldn't have to integrate refugees, minister says \(Η Ελλάδα δεν θα έπρεπε να καλείται να εντάξει τους πρόσφυγες, δηλώνει ο Υπουργός\)](#), 28 Μαΐου 2021

²² Πληροφορίες σχετικά με το [HELIOS](#), ΔΟΜ

τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΚΤ+, μια θετική εξέλιξη καθώς η ένταξη πρέπει να αποκεντρωθεί και να στηριχτεί σε τοπικό επίπεδο. Απαιτείται ωστόσο ενδιάμεση χρηματοδότηση για να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχουν κενά στην παροχή υπηρεσιών. Η ελληνική κυβέρνηση θα αναλάβει την πλήρη εποπτεία πιθανότατα από τις αρχές του 2022.²³

Με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε από την εφαρμογή της πρώτης φάσης του HELIOS και λαμβάνοντας υπόψη τα σχόλια που ελήφθησαν από εταίρους υλοποίησης και άλλους σχετικούς ανθρωπιστικούς φορείς, ο ΔΟΜ σε συνεργασία με το ΥΜΑ, στοχεύει στην αντιμετώπιση ορισμένων ελλείψεων του έργου.²⁴ Αυτό θα επιτευχθεί με την ενίσχυση των προσφερόμενων υπηρεσιών και την εισαγωγή νέων στο πλαίσιο των διαφόρων πυλώνων του προγράμματος. Ο στόχος είναι να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες και τα κενά στην απασχόληση, στην εκπαίδευση και στη στέγαση, προσφέροντας μεγαλύτερη στήριξη στην απασχολησιμότητα και υπηρεσίες εξεύρεσης εργασίας, επαγγελματική κατάρτιση και κίνητρα καλύτερης γεωγραφικής διανομής και διαμονής, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας πιο μακροχρόνιας επιδότησης ενοικίου, από έξι σε δώδεκα μήνες.

3β. ESTIA

Αν και δεν είναι πρόγραμμα ένταξης αυτό καθαυτό, το ESTIA μπορεί να προαγάγει την ένταξη, αφού καλύπτει βασικές ανάγκες δι-

αμονής και διαβίωσης μέσω της παροχής στέγασης στα αστικά κέντρα σε διαμερίσματα²⁵ και χρηματικής βοήθειας.²⁶ Μέχρι το 2019, το ESTIA χρηματοδοτήθηκε από τα κονδύλια του ESI και από τότε και μετά από το TAME, το οποίο θα παραμείνει η οικονομική πηγή χρηματοδότησης του προγράμματος καθώς εξυπηρετεί τους αιτούντες άσυλο. Στις αρχές του 2021, ολοκληρώθηκε η μετάβαση του προγράμματος στέγασης ESTIA από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο ΥΜΑ και ολόκληρο το πρόγραμμα τελεί υπό την αποκλειστική διαχείριση του ελληνικού κράτους.²⁷ Η μετάβαση δεν ήταν ομαλή και η αναθεώρηση των όρων και απαιτήσεων από την κυβέρνηση υποχρέωσε πολλούς εταίρους να διακόψουν την υλοποίηση του προγράμματος.²⁸ Κατά συνέπεια, το ΥΜΑ αντιμετώπισε δυσκολίες στην εξεύρεση νέων εταίρων και την επέκταση των θέσεων, όπως ήταν η αρχική πρόθεση. Καταγγέλλονται μάλιστα καθυστερήσεις στην επεξεργασία πληρωμών προς τους εταίρους. Αυτό με τη σειρά του σήμανε ότι οι εταίροι υλοποίησης δεν μπορούν να δώσουν τα χρήματα για την ενοικίαση χιλιάδων διαμερισμάτων. Η εν λόγω κατάσταση είχε ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης για περίπου 18.500 άτομα, εκ των οποίων 10.000 είναι παιδιά και 5.000 είναι εξαιρετικά ευάλωτα άτομα.²⁹

Απομένει να δούμε αν το πρόγραμμα θα επεκταθεί και θα συνδεθεί άμεσα με πρωτοβουλίες ένταξης για τους αιτούντες άσυλο, οι οποίες προς το παρόν δεν απευθύνονται

23 [Την πλήρη εποπτεία του προγράμματος ένταξης Helios θα αναλάβει η Ελλάδα](#), 26 Μαΐου 2021

24 [Δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο: Η ανάγκη ενός σχεδίου για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των προσφύγων στην Ελλάδα από το στάδιο υποδοχής](#), IRC, Σεπτέμβριος 2020

25 Πληροφορίες σχετικά με το [ESTIA](#), Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

26 Πληροφορίες σχετικά με τη [cash assistance \(χρηματική βοήθεια\)](#), Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

27 [UNHCR hands ESTIA housing to the Government](#), (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες [παραδίδει τη στέγαση μέσω του προγράμματος ESTIA στην κυβέρνηση](#)) σελίδα 3, Μάρτιος 2021

28 [Ανοιχτή επιστολή](#) από μία από τις ΜΚΟ που έπαψαν να συμμετέχουν στο ESTIA μετά την αναθεώρηση των κανόνων από το Υπουργείο, 23 Σεπτεμβρίου 2020

29 [ESTIA 2021: απροστάτευτοι οι πρόσφυγες, απλήρωτοι οι ιδιοκτήτες](#), 25 Απριλίου 2021 και [Καθυστερήσεις και πάλι στις πληρωμές του ESTIA II](#), 20 Μαΐου 2021

σε αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα, ή αν θα συνδεθεί με το HELIOS προκειμένου να βοηθήσει τους πρόσφυγες να περάσουν ομαλά από το ένα πρόγραμμα στο άλλο. Πρόσφατες ανακοινώσεις ότι θα μειωθούν οι θέσεις του ESTIA επειδή «υπάρχουν καταυλισμοί με διαθέσιμες θέσεις»³⁰ δημιουργούν έντονο προβληματισμό στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους εμπλεκόμενους φορείς που γνωρίζουν καλά ότι οι εν λόγω δομές δεν είναι μόνο ακατάλληλες για την αποτελεσματική ένταξη των νεοεισερχόμενων, αλλά ότι μπορούν να είναι και επικίνδυνες και εξαιρετικά ανεπαρκείς. Ταυτόχρονα, η ελληνική κυβέρνηση πρόκειται να αναλάβει τη διαχείριση του προγράμματος παροχής χρηματικής βοήθειας ESTIA τον Οκτώβριο του 2021 και ανακοίνωσε ότι, από την 1η Ιουλίου 2021, μόνο οι αιτούντες άσυλο που διαμένουν σε κρατικές δομές θα μπορούν να λάβουν αυτό το βοήθημα.³¹ Η παύση παροχής χρηματικής βοήθειας σε αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που δεν κατοικούν σε κρατική στέγαση είναι πιθανό να στερήσει σε περίπου 24.000 άτομα τη χρηματοοικονομική στήριξη και ανεξαρτησία τους, αν δεν είναι δυνατή η παραπομπή τους και δεν γίνουν δεκτοί σε κρατικές δομές. Κατά συνέπεια, οι άνθρωποι θα αναγκαστούν να επιλέξουν μεταξύ της ανεξάρτητης διαβίωσης στην πόλη χωρίς υποστήριξη ή της ζωής σε απομονωμένους ή περιορισμένης πρόσβασης καταυλισμούς με μικρή χρηματική ενίσχυση.³²

3γ. Κέντρα Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ)

Ένα από τα σημαντικότερα έργα ένταξης μεταναστών και προσφύγων είναι τα **Κέντρα**

Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ) σε 11 δήμους, τα οποία παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες και υποστήριξη σε μετανάστες και πρόσφυγες. Τα ΚΕΜ έχουν ως στόχο να παρέχουν βοήθεια στις στοχευμένες πληθυσμιακές ομάδες με σκοπό τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την ένταξη τους στην κοινωνία.³³ Ο αριθμός των ΚΕΜ σε ολόκληρη την Ελλάδα θα αυξηθεί στα 30 κατά την περίοδο 2021-2027, σε συγκεκριμένους δήμους, με κριτήρια που βασίζονται στην ύπαρξη καταυλισμών και στον αριθμό μεταναστών και προσφύγων στην περιοχή. Η στελέχωση των κέντρων με τον απαραίτητο αριθμό πολιτισμικών διαμεσολαβητών –σε πρώτη φάση θα προσληφθούν 50 καινούργιοι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές– αποτελεί πρόκληση: Σύμφωνα με εκπροσώπους που ερωτήθηκαν, τα ΚΕΜ είναι δημόσιοι φορείς, συνεπώς δεν μπορούν να προσλάβουν μη Έλληνες πολίτες, καταβάλλονται ωστόσο προσπάθειες για την επίλυση του ζητήματος. Τα ΚΕΜ χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΚΤ στο προηγούμενο ΠΔΠ και αναμένεται να συνεχίσουν να χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ+ στο νέο ΠΔΠ.

3δ. Υποστηριζόμενη ανεξάρτητη διαβίωση για ασυνόδευτα παιδιά

Η υποστηριζόμενη ανεξάρτητη ή ημιαυτόνομη διαβίωση (ΥΑΔ) σε διαμερίσματα για ασυνόδευτα παιδιά ηλικίας 16-18 ετών ξεκίνησε πιλοτικά το 2018 και έγινε επίσημη μορφή στέγασης και υποστήριξης για τη μετάβαση των παιδιών στην ενήλικη ζωή το 2019.³⁴ Κάθε διαμέρισμα ΥΑΔ φιλοξενεί τέσσερα παιδιά που λαμβάνουν μια σειρά υπηρεσιών,

30 [Την πλήρη εποπτεία του προγράμματος ένταξης Helios θα αναλάβει η Ελλάδα](#), 26 Μαΐου 2021

31 Το πρόγραμμα παροχής χρηματικής βοήθειας συνδέεται με το ESTIA και είναι αυτή τη στιγμή διαθέσιμο για όλους τους αιτούντες άσυλο που ζουν σε δομές ή ζουν αυτόνομα.

32 [Οι πλέον ευάλωτοι πρόσφυγες της Ελλάδας αποκλείονται από την παροχή ασφαλούς στέγης](#), 20 Μαΐου 2021 και [Ένα μεγάλο πισωγύρισμα στην ένταξη: Η περικοπή του βοηθήματος σε αιτούντες άσυλο, κοινή επιστολή ΜΚΟ](#), Ιούνιος 2021

33 Πληροφορίες για τα [Κέντρα Ένταξης Μεταναστών](#)

34 Πληροφορίες σχετικά με την [Υποστηριζόμενη Ανεξάρτητη Διαβίωση](#)

όπως νομική βοήθεια, ατομική και ομαδική ψυχοκοινωνική υποστήριξη, άτυπη εκπαίδευση και δραστηριότητες ανάπτυξης δεξιοτήτων. Τα διαμερίσματα ΥΑΔ θεωρούνται ως εναλλακτική λύση στα παραδοσιακά θεσμικά πρότυπα στέγασης, με μεγάλες δυνατότητες υποστήριξης της μετάβασης των παιδιών στην ανεξαρτησία και της ένταξής τους στην τοπική κοινωνία. Αυτή τη στιγμή, υπάρχουν 104 διαμερίσματα ΥΑΔ στην Ελλάδα,³⁵ τα περισσότερα εκ των οποίων χρηματοδοτούνται από το TAME. Η τρέχουσα χρηματοδότηση για την ΥΑΔ θα διαρκέσει μέχρι τον Μάρτιο 2022. Οι εταίροι υλοποίησης έχουν καταγγείλει τον ανεπαρκή σχεδιασμό τους, που περιλαμβάνει ειδοποιήσεις της τελευταίας στιγμής για συμμετοχή σε προσκλήσεις διαγωνισμών και παράταση χρηματοδότησης. Αυτό καθιστά δύσκολη την προετοιμασία των προτάσεών τους, καθώς οι απαιτήσεις είναι συχνά πολύπλοκες και χρονοβόρες. Το σχέδιο του ΥΜΑ είναι να συνεχίσει και να επεκτείνει τα διαμερίσματα ΥΑΔ, χρησιμοποιώντας την ίδια πηγή χρηματοδότησης.

3ε. Νέα προγράμματα ένταξης

Πέρα από τα προαναφερθέντα προγράμματα, βρίσκονται στο στάδιο προπαρασκευής κάποιες **νέες πρωτοβουλίες**, οι περισσότερες από τις οποίες εστιάζουν στο να ετοιμάσουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες για την αγορά εργασίας και την ένταξή τους σε αυτή. Τον Ιανουάριο 2021 δημοσιεύθηκε μια πρόταση χρηματοδότησης από το TAME τριών προγραμμάτων ένταξης: Το **Multaka**,³⁶ το οποίο περιλαμβάνει ένα διετές πρόγραμμα εκπαίδευσης 25 προσφύγων ως ξεναγών σε μουσεία, ένα πρόγραμμα ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινοτήτων σε θέματα με-

τανάστευσης μέσω **δημόσιων εκστρατειών** και ένα πρόγραμμα για **την επαγγελματική κατάρτιση των προσφύγων**. Η υλοποίηση αυτών των προγραμμάτων αναμένεται να ξεκινήσει όχι νωρίτερα από το 2022, γεγονός που δείχνει πόσος χρόνος απαιτείται για την ολοκλήρωση των διαδικασιών πριν την έναρξη ενός νέου προγράμματος. Το ΥΜΑ ανακοίνωσε επίσης την υλοποίηση ενός προγράμματος πιστοποίησης **πολιτισμικών διαμεσολαβητών**.³⁷ Η πρώτη ομάδα συμμετεχόντων αναμένεται να είναι οι 170 εγγεγραμμένοι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές στην Ελλάδα, οι οποίοι θα λάβουν επίσημη πιστοποίηση και θα είναι επιλέξιμοι να εργαστούν σε κρατικές υπηρεσίες όπως καταυλισμούς προσφύγων, νοσοκομεία, σχολεία και ΚΕΜ.³⁸

Μια άλλη **πρόταση για την ένταξη των προσφύγων στην αγορά εργασίας** περιλαμβάνεται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας. Το πιλοτικό πρόγραμμα ύψους 32 εκατομμυρίων ευρώ αποσκοπεί στην ένταξη των προσφύγων στην αγορά εργασίας μέσω της χαρτογράφησης δεξιοτήτων, της παροχής εργασιακής συμβουλευτικής, μαθημάτων γλώσσας και απόκτησης ψηφιακών δεξιοτήτων, καθώς και επαγγελματικής κατάρτισης για 18.000 πρόσφυγες. Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί σε συνεργασία με τον Εθνικό Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).³⁹ Αυτή τη στιγμή αυτό είναι το μοναδικό πρόγραμμα με άμεσο στόχο την ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στην Ελλάδα που θα χρηματοδοτηθεί από το NGEU.

Το ΥΜΑ ενδιαφέρεται επίσης για την αύξηση των προγραμμάτων στέγασης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, ιδιαιτέ-

.....

35 Ενημέρωση της κατάστασης: [Ασυνόδευτα ανήλικα στην Ελλάδα](#), 15 Μαΐου 2021

36 Το πρόγραμμα ένταξης [Multaka](#) στη Γερμανία. Παρόμοιο έργο θα υλοποιηθεί και στην Ελλάδα.

37 [Πρόγραμμα](#) πιστοποίησης πολιτισμικών διαμεσολαβητών, 10 Μαΐου 2021

38 [Positive Step for Refugees' Employment and Integration](#) (Θετικό Βήμα για την Απασχόληση και την Ένταξη των Προσφύγων), Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Μάιος 2021

39 [Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας](#), σελίδα 108, 2 Απριλίου 2021

ρως εκείνων που έχουν σοβαρές ευπάθειες ή αναπηρίες που ενδέχεται να μην τους επιτρέψουν ποτέ να γίνουν αυτόνομοι. Σχεδιάζει επομένως ένα απολύτως απαραίτητο, νέο πρόγραμμα στεγών υποστηριζόμενης διαβίωσης (ΣΥΔ) για άτομα με αναπηρίες.⁴⁰ Υπάρχει ήδη ένα παρόμοιο πρόγραμμα για Έλληνες πολίτες με 55 διαμερίσματα⁴¹ και το ΥΜΑ, μαζί με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, σκοπεύει να δημιουργήσει ένα παρόμοιο πρόγραμμα, στο πλαίσιο του οποίου Έλληνες και πρόσφυγες θα ζουν κάτω από την ίδια στέγη, με στόχο την προαγωγή της ειρηνικής συμβίωσης και ένταξης στην κοινωνία.

Πιο πρόσφατα, το ΥΜΑ και η UNICEF υπέγραψαν μνημόνιο συνεργασίας το οποίο θα αποτελέσει το πλαίσιο για την υλοποίηση ενός τριετούς ολιστικού σχεδίου ύψους 34 εκατομμυρίων ευρώ για την αποτελεσματική είσοδο των παιδιών των προσφύγων και των μεταναστών στην εκπαίδευση, αρχής γενομένης από τον Αύγουστο 2021. Με το σύνθημα «Όλα τα Παιδιά στην Εκπαίδευση», αποσκοπεί στην παροχή μη τυπικής και τυπικής εκπαίδευσης και φιλοδοξεί να διασφαλίσει ότι μέχρι το 2024, όλα τα παιδιά θα έχουν πρόσβαση σε συνεχή ποιοτική εκπαίδευση.⁴² Το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει γλωσσική και επιστημονική επιμόρφωση και εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή δημοκρατική υπηκοότητα και στα ανθρώπινα δικαιώματα. Εκτός από το ΥΜΑ και την UNICEF, στη συντονιστική επιτροπή του προγράμματος θα συμμετέχουν τα Υπουργεία Παιδείας, Εσωτερικών και Υγείας, καθώς και η Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG

HOME), η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και ο ΔΟΜ. Λοιποί ενδιαφερόμενοι που αναμένεται να συμμετέχουν στο πρόγραμμα, συμπεριλαμβανομένων των δήμων και των περιφερειών, όπως και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, θα ενημερωθούν για τη συμμετοχή τους σε μεταγενέστερο στάδιο.

Πληροφορίες σχετικά με τη συνέχιση των υφιστάμενων προγραμμάτων και τις νέες προτάσεις για την ένταξη για το 2021-2027 δεν είναι ευρέως διαθέσιμες ούτε για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αλλά ούτε για άλλους σημαντικούς εμπλεκόμενους φορείς. Συνεπώς, κάποια προσεχή προγράμματα ενδέχεται να μην συμπεριλαμβάνονται σε αυτή την σύνοψη πολιτικής. Αν και η ανακοίνωση νέων προγραμμάτων ένταξης αποτελεί θετική εξέλιξη, αυτά παραμένουν *ad hoc* και δεν αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης στρατηγικής για την ένταξη, χωρίς την οποία οι προσπάθειες ενδέχεται να μην έχουν την ίδια επιτυχία. Οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση των νέων προγραμμάτων, η έλλειψη ανταλλαγής πληροφοριών και συντονισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων συνιστούν κάποια από τα μείζονα προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν. Επιπλέον, η εμπειρία από το προηγούμενο ΠΔΠ (2014-2020) έχει δείξει ότι ακόμη και όταν η κυβέρνηση αναγγέλλει πρόσκληση υποβολής προτάσεων για έργα που αφορούν στην ένταξη, οι προσκλήσεις ακυρώνονται κάποιες φορές χωρίς προειδοποίηση πριν την ολοκλήρωσή τους.⁴³ Οι ενδιαφερόμενοι φορείς ανησυχούν ότι αυτά τα προβλήματα θα συνεχιστούν κατά τη διάρκεια του ΠΔΠ 2021-2027, εκτός αν υπάρξει καλύτερος προγραμματισμός.

40 Ανακοίνωση του ΥΜΑ του νέου προγράμματος Υποστηριζόμενης Διαβίωσης για Πρόσφυγες ΑΜΕΑ

41 Στέγη υποστηριζόμενης διαβίωσης για άτομα με αναπηρίες

42 Υπ. Μετανάστευσης: Μνημόνιο Συνεργασίας με UNICEF- «Μαζί στη μάχη για μια ασφαλή γέφυρα γνώσης», 2 Ιουνίου 2021

43 Για να αναφέρουμε κάποια παραδείγματα, σε τέτοιου είδους περιπτώσεις περιλαμβάνονται η πρόσκληση σε ένα πιλοτικό πρόγραμμα κατάρτισης και εκπαίδευσης για τη στήριξη της ανάπτυξης των επαγγελματικών δεξιοτήτων των μεταναστών και των προσφύγων και η πρόσκληση σε ένα πιλοτικό πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης, πιστοποίησης δεξιοτήτων και απασχολησιμότητας ανέργων προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

4. Περαιτέρω ανάγκες και συστάσεις

Τα προγράμματα ένταξης που προτείνονται έως τώρα από την Ελλάδα δεν καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες και τα κενά που έχουν εντοπίσει οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλοι εμπλεκόμενοι φορείς, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών. Στην παρούσα ενότητα καταγράφονται κάποιες από τις μείζονες ανάγκες που πρέπει να αντιμετωπιστούν επειγόντως και διατυπώνονται συστάσεις προς την ελληνική κυβέρνηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν τα κονδύλια της ΕΕ και να τύχουν αποτελεσματικότερης διαχείρισης για την ενίσχυση της ένταξης. Οι προτάσεις που ακολουθούν, συμπληρώνουν τις συστάσεις που διατυπώνονται στην πρώτη συνοπτική έκθεση πολιτικής του συγκεκριμένου προγράμματος.⁴⁴

Ειδικές ανάγκες προγραμματισμού που έχουν εντοπίσει οι ενδιαφερόμενοι:

- **Μαθήματα γλώσσας** ευρείας κλίμακας σε εθνικό επίπεδο: Η έλλειψη εκτενούς προγραμματισμού γλωσσικών δεξιοτήτων παραμένει μείζονα πρόκληση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα μαθήματα άτυπης εκπαίδευσης για ενήλικες. Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ευκαιρίες ποιοτικής εκμάθησης γλώσσας μικρής και μακράς διάρκειας. Κάτι τέτοιο θα επηρεάσει θετικά και την ένταξή τους αργό-

τερα κατά τη διαδικασία. Όσον αφορά στο HELIOS, μετά την απόκτηση των βασικών γνώσεων, πρέπει να ενθαρρύνεται η πρόσβαση σε ευέλικτη γλωσσική εκπαίδευση για προχωρημένους.

- **Ενισχυμένη υποστήριξη για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας:** Οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο χρειάζονται ενισχυμένη υποστήριξη για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Ο προγραμματισμός πρέπει να περιλαμβάνει τη χαρτογράφηση δεξιοτήτων, την αντιστοίχιση των θέσεων εργασίας, τη μάθηση στο πλαίσιο της εργασίας, τη γλωσσική και επαγγελματική κατάρτιση, τη μαθητεία και τη βοήθεια για την αναγνώριση και αντιστοιχία τίτλων σπουδών. Ενώ ο προγραμματισμός υποστήριξης για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας πρέπει να τελεί υπό την αιγίδα της κυβέρνησης σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να αναφέρεται κάθε φορά στο συγκεκριμένο πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη τις διακυμάνσεις στην τοπική αγορά εργασίας. Πρέπει επίσης να επιδιωχθεί η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα.
- **Αύξηση των δυνατοτήτων των Κέντρων Ένταξης Μεταναστών (ΚΕΜ):** Τα σχέδια αύξησης του αριθμού των ΚΕΜ σε ολόκληρη την Ελλάδα είναι μια ευπρόσδεκτη πρωτοβουλία. Όμως, για να γίνουν τα ΚΕΜ πλήρως λειτουργικά και για να εκπληρώσουν το ρόλο τους ως χώρων ενιαίας εξυπηρέτησης, το προσωπικό πρέπει να είναι εκπαιδευμένο στην προστασία και στην παροχή υπηρεσιών σε αυτόν τον τομέα. Επιπλέον, θα πρέπει να προσληφθούν περισσότεροι πολιτισμικοί διαμεσολαβητές και να προσφέρεται η δυνατότητα διαχείρισης υποθέσεων όπου είναι αναγκαίο.

44 Πολυτετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027: μια ευκαιρία για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, σελίδες 5-10, Ιούλιος 2020

- **Προγράμματα στέγασης:** Σε μια χώρα όπου δεν υπάρχουν προγράμματα κοινωνικής στέγασης, τα τρέχοντα προγράμματα που προσφέρουν λύσεις στέγασης (ESTIA, HELIOS, ΥΑΔ και ορισμένα πιλοτικά προγράμματα) είναι ανεπαρκή. Οι λύσεις προσωρινής στέγασης, όπως τα ξενοδοχεία και οι καταυλισμοί, εμποδίζουν την ένταξη, κυρίως επειδή συνήθως βρίσκονται σε απομακρυσμένα μέρη. Το ΥΜΑ έχει ορίσει τη διεύρυνση των στεγαστικών προγραμμάτων ως καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση των υπαρχουσών αναγκών, όμως πολλές περιοχές σε όλη τη χώρα δεν είναι ακόμη πρόθυμες να φιλοξενήσουν αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Και όσες φιλοξενούν, δεν ενδιαφέρονται πάντα για την παράταση των υφιστάμενων προγραμμάτων ή την εισαγωγή νέων, καθώς συνηγορούν υπέρ μιας περισσότερο αναλογικής κατανομής των προσφύγων. Επομένως:

→ απαιτείται **ισχυρότερη συνεργασία μεταξύ των εθνικών και των τοπικών αρχών** για την επίτευξη δίκαιης κατανομής των προσφύγων και των μεταναστών, η οποία με τη σειρά της θα συμβάλει στην αύξηση κατάλληλων επιλογών στέγασης.

→ πρέπει να **επανεξεταστούν τα υπάρχοντα προγράμματα**. Για παράδειγμα, όπως προαναφέρθηκε, οι νέοι όροι και απαιτήσεις του ESTIA II καθιστούν δύσκολη τη συνέχιση της υλοποίησης του προγράμματος από τους

εταίρους και έχουν οδηγήσει πολλούς από αυτούς στη λήξη της συνεργασίας τους. Η εν λόγω κατάσταση πρέπει να αντιμετωπιστεί το συντομότερο δυνατόν. Το HELIOS πρέπει να ενισχύσει το κομμάτι της στέγασης, αφού λιγότεροι από τους μισούς από όλους τους δικαιούχους του προγράμματος έχουν καταφέρει να αξιοποιήσουν το επίδομα ενοικίου που προσφέρει το πρόγραμμα,⁴⁵ ενώ ΜΚΟ αναφέρουν περιπτώσεις αστεγίας με τη λήξη του προγράμματος. Η διασυνδεσιμότητα των δύο προγραμμάτων είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση του προβλήματος της αστεγίας και λοιπών κενών.

→ Διδάγματα και προσεγγίσεις από επιτυχημένα πιλοτικά προγράμματα όπως το Curing the Limbo,⁴⁶ και η **διχείριση υποθέσεων** (case management), πρέπει να αναγνωριστούν ως βέλτιστες πρακτικές και να επαναληφθούν ευρύτερα.

→ Η υποστηριζόμενη διαβίωση για τα ασυνόδευτα παιδιά και τους πρόσφυγες με αναπηρίες πρέπει να στηριχθεί και να διευρυνθεί ώστε να αποτραπεί η ιδρυματοποίηση και να προαχθεί η ένταξη.

- Η πρόσβαση στην **τυπική εκπαίδευση**, ιδίως για τα παιδιά που διαμένουν σε καταυλισμούς, αποτελεί μια περαιτέρω πρόκληση προς επίλυση. Παρά το ελληνικό και ευρωπαϊκό δίκαιο⁴⁷ που προβλέπει δωρεάν και υποχρεωτική παιδεία για παι-

45 HELIOS [factsheet](#), Μάιος 2021

46 Πληροφορίες για το [Curing the Limbo](#)

47 Περιλαμβάνονται, ενδεικτικά, τα εξής: Άρθρο 14 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το δικαίωμα στην εκπαίδευση, Άρθρο 14 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ και Άρθρο 27 της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ σχετικά με την αναγνώριση. Στο ελληνικό δίκαιο, τα άρθρα 28 και 51 του Νόμου 4636/2019 προβλέπουν την εκπαίδευση και την πρόσβαση στην εκπαίδευση ανήλικων αιτούντων άσυλο και δικαιούχων διεθνούς προστασίας και το άρθρο 60(η) του νόμου 4636/2019 ορίζει την πρόσβαση ασυνόδευτων ανήλικων στην εκπαίδευση. Επιπλέον, το άρθρο 21 παρ. 7 και 8 του Νόμου 4251/2014 και το άρθρο 40 του Νόμου 2910/2001 προβλέπουν ανεμπόδιστη πρόσβαση των ανήλικων τρίτων χωρών στην εκπαίδευση. Για την απαγόρευση των διακρίσεων βλέπε άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της ΕΣΔΑ, και στο ελληνικό δίκαιο βλέπε άρθρο 3 παρ. 2γ του νόμου 4443/2016.

διά ηλικίας 4-14 ετών, τα παιδιά προσφύγων έχουν στην πράξη σχεδόν μηδενική πρόσβαση στη σχολική εκπαίδευση. Για παράδειγμα, από τότε που οι περιφέρειες ορίστηκαν ως υπεύθυνες για τη μεταφορά των παιδιών προσφύγων στο σχολείο, οι περισσότεροι καταυλισμοί δεν έχουν πλέον επιλογές μεταφοράς, πράγμα που σημαίνει ότι τα παιδιά δεν μπορούν να πάνε στο σχολείο. Η πρόσβαση σε εξοπλισμό είναι επίσης απαραίτητη (φορητοί υπολογιστές, σύνδεση wi-fi κ.λπ.) τόσο κατά τη διάρκεια της πανδημίας όσο και μετά, με τη κατανομή κονδυλίων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

- **Πρόσβαση σε ψηφιακές δεξιότητες:** Ενώ η Ευρώπη προετοιμάζεται για την ψηφιακή μετάβασή της, μεγάλο μέρος της οποίας θα υποστηριχθεί από το νέο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αναμένεται να έρθουν αντιμέτωποι με ανισότητες και ψηφιακό αποκλεισμό, εκτός αν τους προσφερθούν σχετικά σεμινάρια και ευκαιρίες μάθησης, όπως και πρόσβαση σε ψηφιακή υποδομή. Παρομοίως η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων. Για παράδειγμα, τα προσβάσιμα μέσω διαδικτύου συστήματα πρέπει να είναι εύκολα στην πλοήγηση, διαθέσιμα σε πολλές γλώσσες και προσβάσιμα μέσω κινητών τηλεφώνων, αφού οι μετανάστες και οι πρόσφυγες δεν έχουν συνήθως πρόσβαση σε υπολογιστές.

- Ένα γενικό θέμα είναι η ανάγκη περαιτέρω επένδυσης στην **υποστήριξη των αιτούντων άσυλο κατά την άφιξη και μια ολιστική προσέγγιση για την υποστήριξη της μετάβασης από τη φάση υποδοχής στη φάση της ένταξης:** Πολλοί αιτούντες άσυλο αντιμετωπίζουν μεγάλη ανασφάλεια και δύσκολες συνθήκες διαβίωσης κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα, οι οποίες με τη σειρά τους επηρεάζουν την ικανότητα και ετοιμότητά τους να ενταχθούν στην κοινωνία. Μέχρι στιγμής, η υποστήριξη της ένταξης εστιάζει κυρίως στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες, που συνήθως λαμβάνουν το καθεστώς πρόσφυγα μήνες ή ακόμη και χρόνια μετά την υποβολή αίτησης ασύλου. Αυτό σημαίνει ότι χάνεται πολύτιμος χρόνος, οι άνθρωποι αποθαρρύνονται και παρεμποδίζεται η ένταξή τους. Ακόμη και όπου υπάρχουν προγράμματα ένταξης όπως το HELIOS, υπάρχει έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης και υποστήριξης για την πρόσβαση στο πρόγραμμα. Το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Ενσωμάτωση και την Ένταξη τονίζει την ανάγκη υλοποίησης μέτρων ένταξης από το στάδιο της υποδοχής. Η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να αξιοποιήσει τις αυξημένες δυνατότητες χρηματοδότησης βάσει του νέου πλαισίου για να το επιτύχει αυτό.

Σημαντικά επόμενα βήματα για την επιτάχυνση της ένταξης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στην Ελλάδα:

→ Πλήρης **ευθυγράμμιση με το Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Ενσωμάτωση και την Ένταξη** σε εθνικό επίπεδο, για την ενίσχυση ισχυρών συνεργασιών με τους δήμους, τις περιφέρειες και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, τη βελτίωση των προγραμμάτων ένταξης, την υποστήριξη της ενεργού συμμετοχής των κοινοτήτων μεταναστών και προσφύγων και τη διάθεση περισσότερων κονδυλίων της ΕΕ για πρωτοβουλίες ένταξης κατά τη φάση υποδοχής και μακροπρόθεσμα. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγεία και την κοινωνική στέγαση είναι οι τέσσερις τομεακές προτεραιότητες του Σχεδίου. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να δώσει αντίστοιχη προτεραιότητα σε αυτούς τους τομείς.

→ Η ανακοίνωση μιας επικαιροποιημένης **Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη** αποτελεί ένα θετικό πρώτο βήμα. Για τη διασφάλιση της επιτυχίας της, η κυβέρνηση πρέπει να αναπτύξει ένα σχέδιο δράσης προσανατολισμένο στο αποτέλεσμα, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο, προάγοντας τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των ίδιων των προσφύγων στα στάδια σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης. Ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός είναι απαραίτητος, με την υποστήριξη μιας στοχοθετημένης και σταθερής πολιτικής χρηματοδότησης.

→ Απαιτείται επειγόντως μεγαλύτερη **σαφήνεια και διαφάνεια** όσον αφορά στις ανάγκες ένταξης και την αξιολόγησή τους, τις προτεραιότητες και τον προγραμματισμό των κονδυλίων. Για αυτόν το σκοπό χρειάζεται μακροπρόθεσμος σχεδιασμός με συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια και ορόσημα, παρακολούθηση της προόδου και μεγαλύτερη λογοδοσία. Τακτικές συνεδριάσεις ανταλλαγής πληροφοριών με τα ενδιαφερόμενα μέρη, απλουστευμένοι οδηγοί που περιγράφουν τις προτεραιότητες και τις διαδικασίες χρηματοδότησης, εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, έγκαιρη δημοσίευση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων και προσκλήσεων υποβολής προτάσεων είναι κάποια παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να επιτευχθεί αυτό. Η απλούστευση των διαδικασιών για τις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων είναι επίσης ζωτικής σημασίας.

→ Εφαρμογή **της αρχής της εταιρικής σχέσης**. Πρέπει να προαχθεί η ουσιαστική συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που υλοποιούν προγράμματα ένταξης. Κάτι τέτοιο πρέπει να ισχύει σε όλα τα στάδια της διαχείρισης των κονδυλίων, δηλαδή κατά την προετοιμασία των προγραμμάτων, την υλοποίηση των δράσεων και την παρακολούθηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Η ενεργός συμμετοχή των μεταναστών και των προσφύγων στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση του ΠΔΠ είναι επίσης ουσιώδους σημασίας.

Συνεργασία και συντονισμός σε όλα τα επίπεδα. Το ΥΜΑ πρέπει να ενισχύσει τη συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων για τον συντονισμό των προσπαθειών και τη δημιουργία συνεργειών για τα προγράμματα κοινωνικής στέγασης και καταλυμάτων, με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για την πρόσβαση των προσφύγων στην εκπαίδευση και το Υπουργείο Υγείας για την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Πρέπει επίσης να συνεργαστεί στενότερα με τους δήμους και τις περιφέρειες, καθώς μεγάλο μέρος της χρηματοδότησης του ΕΚΤ+ για την κοινωνική ένταξη θα διανεμηθεί μέσω των 13 Περιφερειών της χώρας. Απαιτείται επίσης συντονισμός μεταξύ των διαφόρων προγραμμάτων, για παράδειγμα, το ΗΕΛΙΟΣ θα πρέπει να συνεργαστεί στενά με τα ΚΕΜ για την ενίσχυση των προγραμμάτων και της εμπέλειάς του.

Οι συνέργειες μεταξύ των ταμείων είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων ένταξης. Τα έργα μπορούν και πρέπει να συγχρηματοδοτούνται από διαφορετικά μέσα χρηματοδότησης για καλύτερα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, η επαγγελματική κατάρτιση και τα μαθήματα γλώσσας μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το ΕΚΤ+, ενώ η υποδομή για τα ίδια μαθήματα, όπως ο εξοπλισμός, η ανακαίνιση κτηρίων κ.ο.κ. μπορεί να χρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ. Παρομοίως, το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας δεν πρέπει να θεωρηθεί ως αυτόνομη πρωτοβουλία, αλλά ως μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας για τη βελτίωση των πολιτικών για ένα καλύτερο και περισσότερο βιώσιμο μέλλον, όπου η κοινωνική ένταξη των περιθωριοποιημένων ομάδων αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες. Γι' αυτόν το λόγο, το σχέδιο πρέπει να ευθυγραμμιστεί πλήρως με άλλα ταμεία και στρατηγικές και όλα τα προτεινόμενα προγράμματα πρέπει να χαρακτηρίζονται από συνοχή και να είναι διασυνδεδεμένα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες ολόκληρης της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων αυτών των μεταναστών και των προσφύγων.

Ημερομηνία δημοσίευσης: Ιούλιος 2021

Αποποίηση ευθυνών:

Οι πληροφορίες που περιέχονται στο παρόν ενημερωτικό δελτίο ήταν ορθές κατά τη συγγραφή του (Ιούνιος 2021)

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά τους εργαζόμενους και τις εργαζόμενες του ΥΜΑ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των Δήμων και των Αναπτυξιακών Επιχειρήσεων, των διεθνών οργανισμών και των ΜΚΟ, που συμφώνησαν να ερωτηθούν ή/και να επανεξετάσουν την παρούσα σύνοψη πολιτικής. Ευχαριστούμε ιδιαίτερα όλους τους συμμετέχοντες και όλες τις συμμετέχουσες στο διαδικτυακό εργαστήριο της 6 Απριλίου 2021. Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες στην Eleonor Paton, Μελίνα Κούμπου, Ισαβέλλα Λογοθέτη και Αναστασία Σικιαρίδη για τη συμβολή τους και στο ECRE και το PICUM που μοιράστηκαν τις γνώσεις τους και για τη συνεχή υποστήριξή τους.

Συντάχθηκε από:

Ντομινίκα Σπυράτου για τη *Common Ground*

Μάρθα Ρούσσου για την *International Rescue Committee*

Αυτό το έργο υποστηρίχθηκε από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ένταξης και Μετανάστευσης (EPIM), μια συνεργατική πρωτοβουλία του Δικτύου Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων (NEF). Η αποκλειστική ευθύνη για το έργο βαρύνει τους διοργανωτές και το περιεχόμενο ενδέχεται να μην αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις θέσεις του EPIM, του NEF ή άλλων συνεργαζόμενων ιδρυμάτων του EPIM.